

B

A LA BABALA, loc. adv. 'sense reflexió, obrant frívolament', de l'àr. *ʿalà báb Al-lâh* id., pròpiament 'a la mà de Déu, en poder de Déu'. □ 1.ª doc.: des del principi almenys del S. XIX (Labèrnia 1839; i en molts escriptors de Mallorca i del Principat, de mitjan S. XIX).

En català és un mot usat pertot, des dels Pirineus orientals fins a Tortosa, a Mallorca (Ciutat, Manacor), Menorca, i de Nord a Sud del País Valencià; per exemple l'usen ja vells escriptors de la Renaixença en el Principat (Emili Vilanova) i a Mallorca: «la gent de fora de casa / me té per sull, per avaro, / per un homo poc tractable, / que viu a la baballà», P. d'Alc. Penya, *Po. Pop.* (ed. I. d'Or), p. 70; *escriure a la baballà* «en estil popular, sense preocupació literària», T. Forteza, *Gram. Cat.*, p. 153. En terres valencianes s'ha usat sense alteració, però també a la bovalà (forma modificada per etimologia popular com si fos un substantiu abstracte en *-ada* derivat de *bovo* 'babau') ha tingut curs tant en el Maestrat (*AlcM*) com en la zona alcoiana, on el trobem un parell de vegades en la ploma de Martí i Gadea: «com els dinés no tenen calceta com els polls i poden pe[r]dre's per a l'amo, no convé deixar-los a la bovalà» (*T. del Xè* I, 114; de nou I, 407). És força orientador el detall que a les Illes el mot es pronuncia amb *ll* doble: la frase «anar a la babel·là» ja fou comentada en una nota de 1873 de la «Revista Balear» i en el *BSAL* I, xli, 7.

El mot té certa extensió en alguns dialectes italians i de llengua d'oc. De fet, en aquesta sembla usar-se només cap a Marsella i zona provençal pròxima. Mistral, tot definint a la *babalà* com «sans attention, inconsiderément», no en dóna altra cita que *s'envan a la babalà* i «lou carretic --- a la babalà caminavo» en el poeta marsellès Peire Belot (1783-1855). Es parla d'un it. *alla babalà* o *ba(b)ballà* (Amari, «inconsiderément, négligemment, imprudemment»), però la seva existència concreta és dialectal: dels parlars, segons sembla, sicilians (vista l'afirmació d'Amari) i, en tot cas, del venecià *alababalà*, definit pel dicc. de Boerio

«alla carlona, a beneficio di natura, alla balorda», *andar a la babalà* «alla sbadata», *far a la babalà*, *parlar a la babalà*. És segurament des del venecià que el mot va passar al grec modern *alabàbula* (ἀλαμπάμπουλα) «confusamente» (Gustav Meyer, *Romanische Lehnworte im Neugriechischen*, p. 7).

Sembla que algú va donar notícia a Mistral de l'existència d'una expressió així en àrab. Però en el *TdF* se'n dóna una identificació insuficient, i una explicació del sentit buscada evidentment a posteriori: «expression dont se servent les Arabes pour congédier les pauvres». L'evident desig que revela aquesta definició de relacionar amb la idea d'allunyar els pobres de la porta, obligava a desconfiar, i segurament per això Wartburg no prengué seriosament l'etim. àrabe de Mistral (*FEW* I, 193, n. 8) i es limità a dir que el mot provençal i venecià era un mot de creació expressiva (de «bab- 'estultícia»); *AlcM* vacil·la, doncs, entre l'opinió de Wartburg i la de Mistral.

En realitat, no hi ha dubte possible sobre l'arabisme. L'etimologia del mot italià dialectal fou suggerida per l'arabista sicilià Amari a Dozy, que la reporta en el seu *Suppl.* I, 125a (sense conèixer l'existència del mot en català ni a Marsella). En àrab, la locució *ʿalà báb Al-lâh* es tradueix literalment 'sobre la porta de Déu', però com a resultat del ric descabellament semàntic de l'àrab *báb* cap a la idea de 'puixança, possibilitat, raó, categoria', etc., que ha fet que *báb* designi 'la Sublim Porta' (l'autoritat imperial turca),¹ l'expressió *ʿalà báb Al-lâh* esdevingué sinònima de 'en poder de Déu, a la mà de Déu' i així es pogué usar amb un sentit anàleg al de l'it. *alla buona di Dio*, cast. *a la buena de Dios*.

El cas és que la locució adverbial àrabe *ʿalà báb Al-lâh* apareix en diverses fonts egípcies (*Mil i Una Nits*, dicc. de Boqtor) «au hasard», «vaguement», i el viatger D'Escayrac, en la seva relació de 1853 dels viatges pel Sudan i pel Desert, ens testifica que es deia dels viatgers que emprenien desplaçaments «à la grâce de Dieu, sans provisions, sans argent»; i és